

Alkotmányunk jelene és jövője

Dr. Kolláth György

Bevezető

Magyarországtól 7000 kilométerre, egy szállodában igénytelen hotelszoba: ágy, szék, asztal, zuhanyzó, ám az éjjeliszekrényen két könyv. Az egyik volt a Szent Biblia, a másik az ország Alkotmánya .

- Itthoni kétségbeejtő esetek: Közjogi vizsga, az első kérdést az alkotmány elejéről. Nincs felelet. Kérdés középtájról: hallgatás a válasz. Buta kérdésünk: -Végig tetszett olvasni az alkotmányt? Ha igen, jön a mentőkérdés: -benne van vajon az alkotmányban a Himnusz? A vizsgáztatók bólogatnak, tehát: -Igen. -Megmondaná: ki a költő? Tétova felelet: -Arany János, jaj, dehogy, -Petőfi Sándor! -Hátha a zeneszerző? -Megvan: Lehár Ferenc, vagy esetleg Kálmán Imre?
- Kvízműsor, érettségi előtt álló diáktársaság kevesebb, mint 15 %-a tudta: kb. kilóra mekkora (hány §-ból áll) a magyar alkotmány. Mentegették a nagy égést: az amerikai alkotmányt tudták volna, akár angolul is. Az itthonival nem kerültek kapcsolatba.

Jolly Joker?

- A felnőttek politikai közbeszédében a Jolly Joker az „alkotmányellenes” jelző. Ám aki emlegeti, nem nézett utána: mi és mivel ütközik az alaptörvény kapcsán. Alkotmányellenes mulasztásnak, hatalommegosztásnak, diszkriminációnak, jogállamiságnak, emberi jognak, jogalkotásnak más értelmet ad a közvélekedés, mint a parlament, vagy az Alkotmánybíróság (AB). Kinek van igaza?
- Egy államtitkár, kinek sokadszorra is elbukott a törvénye az Alkotmánybíróság előtt, azzal védekezett, hogy a hiba nem nála, hanem az alaptörvényben van, mivel abban csak pár szó X,Y alapjog, az autonómia pedig nincs is benne.
- A napi politikai érdek (L: gyűlöletbeszéd, ügynökmizéria) átírná az alkotmányt, hogy kicselezze az AB-ét. Tesztelik, nem tisztelik az alkotmányt. Mintha az holmi használt papíros volna.
- A közpolitika alkotmányos kultúrája a honi profi-futballéra kezd emlékeztetni.

Egybevetések

- Nincsen harmonikus összefüggés az EU készülő alkotmánya és a honi között. Összemérésük eredménye kb. 5:1, -oda. Az EU alapelvei sem köszönnek vissza.
- Az alkotmány a jog Bibliája. 3 jelleg: a.) üzenet, elvi-politikai nyilatkozat, államcél és minőségbiztosítás országnak-világnak berendezkedésünkről, alapértékeinkről, b.) a politika-csinálás, a hatalomgyakorlás, a közjogi döntéshozatal kiskatéja, c.) az állam és a polgár kapcsolatának, az emberi jogoknak, és a jogrendszer piramisának az alapvető kódexe.
- Főcím volt: mint egy SZOKOL rádió az MP3 korában. Kis részben, időhiányban túlzás, igazságtalanság ez?! Az. Békés, bársonyos forradalom volt. Közhely: a legrosszabb demokrácia is jobb a legjobb diktatúránál. Méltató érvek: nem Pol Pot, sem Ceausescu a rendszer-gazdája. Valódi törvény. Alapértékei évtizedes leckét adnak: tény és igény együtt a jogállam, a piacgazdaság, a parlamentarizmus. Szükségszerű volt a már nem – még nem helyzet. Visszafelé csinálni mindig nehezebb. De a XXI. század Magyarországá innen nézve sincs kitalálva, leszakadunk.
- Mikor lesz új alaptörvény? Talán az államszervezeti, államháztartási reform végén. Konceptcionálisan és szövegszerűen 1/2-1 év alatt kész volna. El(ő)készíteni és átvinni két külön dolog. Kb. akkor lesz új alaptörvény, amikor Magyarország téli vagy nyári olimpiát rendez! Ebben az évszázadban. 3 koordináta: múlt, jelen és jövő változást kíván.

A múlt

Nem a szám hibás. Lendületes rendszerváltó előkészületek: Jat., Gt., EKA-PET., 89.okt.23., Antall-Tölgyessy paktum perfekt, rendszerelvű aprómunka nélkül.

Hibák, örök, aránytalanságok, betokosodott bajok, ellentmondások, stiláris bakik: Csárdáskirálynő tangában?

Import-ötlet nem mind vált be. Nincs benne, amiről máig nem tudtak a pártok megegyezni.

Egyszeri, 1989. évi választójogi törvény ma is: túlhordott gyerek, veszélyes.

Baki-leltár: definíciók üresek, pl. jogállam, szociális piacgazdaság, hatalommegosztás, alapjogok összemosva, ügyészség lóg a levegőben, modern közigazgatás sehol, elkent közpénzügyek.

Főként: amihez a polgárnak joga van, sokszor nincs köze, mégis, ki van kiért?

A diktatúra hiánya még nem decens demokrácia, a színtér nem elég.

A jelen

- Néhány alapintézmény beépült az alaptörvénybe (pl. helyi önkormányzati rendszer, országos népszavazás), másról egy-két mondat szól.
- A régi felszálló ág és hajtóerő kimúlt, más nem lépett a helyébe. Helyben járunk, csipegetve, ötletszerűen hiba alkotmányozni.
- 15 év alatt hiteles mérleg sem készült. Sok tekintetben közjogi patt-helyzet van. Ötletelés nem segít.
- Négypárti alapon megegyezni bárminek az érdemi reformjáról illuzórikus. EU szakpolitikája felülír honi törvényt.
- Visszanyeshetők az emberi jogok? Kormányzati cselekvőképesség inkább? A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés kihívásáról. Ambivalencia: csak döntés-előkészítés, avagy csak populista döntés-kinyilatkoztatás –mérleg nélkül.
- Emberi méltóság, privacy, sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapjogok a hétköznapokban? Gumicsontok a közbeszédben. Modern monitoring, és hatástanulmányok?
- Inkább kijózanodás, mit beteljesülés. Hol a bizalmi elv? A jogalkotás a beteg ló. AQ jogállamiság: rögzös út a kiszámíthatóságtól a beszámíthatóságig.

A jövő

Az EU: magánjogot egységesít. Közjog: a mi kompetenciánk, felelősségünk. Az EU a klasszikus jogelvek mentén is halad.

Kint modern, preventív policy szinte mindenre, itthon jobbra verbális mutatványokban igenlés, majd ígéret-dömping.

Hiányzik, olvad a versenyképesség, mint iránytű államra, költségvetésre, fejlesztésre, modernizációkra, régióra, közpolitikára, civil világra.

Stratégia+kiegyezés kellene 10-20 évre.

Lakmuspapír: felel vajon az állam a normával okozott hibákért, károkért?

Mi jöhetne át az EU alkotmányából?

Pusztán thangszerelnénk a 89-est, avagy markáns közjogi reform is kellene: II. kamara, kevesebb 2/3, regionális rendszer, csak 5-600 helyi önkormányzat, valós együttműködés a fékek és egyensúlyok rendszerében, a pártsemlegesség axiómává tétele, aktív, élenjáró jogharmonizáció. Esetjog- piramis-jog összecsiszolása.

Zárásul

Kezelheti a választás, hogy a képviseleti demokrácia 15 éve mozdulatlan mezőnye, a politikai osztály túlzottan beágyazódott, be is betonozódott, ám elidegenedett, gyerekes dacreakciókkal szórakoztatja magát és ellenfelét. Rajtunk is áll.

Döntésünknel követeljük meg a versenyképesség, a dinamizmus, a kompromisszumkészség, a probléma-megoldó képesség hiteles felmutatását. Még 10 év, és minden fő kérdésben on line népi szavazás jöhet.

Churchill nélkül tilos abbahagyni. 2 idézet. Legvégül az ember a józan eszére hallgat, ha előtte minden egyebet sikertelenül kipróbált. Kb. itt tartunk. A politikus a következő választásra, az államférfi a következő nemzedékre gondol.

Illúzió nem, de merész vízió elkelhet: Régen: szabadság, egyenlőség, testvériség. Hát ma? Talán ezek: emberi méltóság, biztonság, esélyteremtő szolidaritás. Miért nem ezekről kommunikálunk?

Ütős hasonlat: tv-példa. Kulcs: a minőség, a korszerűség, a színvonal, a versenyképesség. A lemaradók fizetik meg az élenjárók bónuszát!?

Zorán nótája: langyos a sör, de nekünk így is jó. Jobb nem is jár, ha nekünk így is jó.

Zárásul

- Közjogilag is versenyképesnek kellene lennünk az EU-ban. Magunk dolga itthon élhető, modern, versenyképes köz(jogi)állapotokat teremteni. Ehhez négy évnél hosszabb ciklusokat átfogó vízió is kellhet. 200 éve volt: Szabadság, Testvériség, Egyenlőség. Hát ma? Talán ezek: Emberi Méltóság, Biztonság, Esélyteremtő Szolidaritás. Alapértékek, igazodási pontok, lehetséges alkotmányos fundamentumok, építőkövek válhatnának belőlük. Kár, hogy pont' ilyenekről nem folyik közbeszéd.
- Végül: van, aki szerint nem kell csinálni itt semmit sem, nehogy már kultúrharc legyen még ebből is. Van többé-kevésbé működőképes alkotmányunk, vannak polgárok és közhatalóságok, jár a villamos, mi itt a baj? Választ egy záró hasonlat adhat. Egy tv-műsort ma már az ország 80-90%-a színesben néz, kb. 8-10 %-nyi tóparti horgász, éjjeliőr, ügyeletes fekete-fehérben, 5-8 %-nyi ember pedig projektoron, kivetítőn vagy plazma-tévén. Mármost, ugyanazt látják és hallják monóban, illetve sztereóban, mégsem ugyanúgy élvezik: a különbség a minőségben, a korszerűségben, a színvonalban van. A mi mostani alkotmányunk kvázi fekete-fehér tv, mondjuk egy öreg Junoszty. Miért érnék be a satnyával, ha jó is lehet.
- Zorán nótájából való idézet: langyos a sör, de nekünk így is jó, de jobb nem is jár, ha nekünk így is jó. Ez az igazi gubanc, egyben a valódi kihívás.